

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 ได้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว เป็นกระบวนการพัฒนาไปสู่ภาวะความทันสมัย (Modernization) ที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ ตลอดจนสินค้าบริการซึ่งถือว่าเป็นทฤษฎีการพัฒนาแบบกระแสหลัก (Conventional Development Theory) ที่มีความเชื่อว่ายิ่งมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงเท่าใด ประชาชนในประเทศก็ยิ่งจะได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น โดยส่งเสริมการผลิตภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เพื่อตอบสนองทางการค้าการส่งออกและการบริโภคของประชาชนโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

งานหัตถกรรมจัดเป็นอุตสาหกรรมภาคหนึ่งที่มีบทบาทต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย แฝงเข้ากับภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่เป็นแหล่งพื้นฐานทางเศรษฐกิจหลักของชาติควบคู่กันไป สืบเนื่องจากสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า การผลิตงานหัตถกรรมไม้แกะสลักได้พัฒนาการมาเป็นการผลิตเพื่อสนองตอบทางการค้ามากขึ้น เพ็ญศรี ภู่อทัย (2526) พบว่าสภาพการผลิตอุตสาหกรรมไม้แกะสลักในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏเด่นชัด โดยเกิดการผลิตแบบใหม่ขึ้น คือ กระบวนการผลิตแบบแยกส่วน ซึ่งมีผลทำให้เกิดการลดทักษะของแรงงานลงจากเดิมที่มีทักษะความรู้แบบองค์รวมกลายเป็นการรับรู้เพียงบางส่วน การผลิตอยู่ในรูปแบบตามงานสั่งที่ต้องการ การผลิตสิ่งเดียวกันซ้ำๆ กันเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการใช้วัตถุดิบในปริมาณมากและใช้วัตถุดิบอย่างไม่มีประสิทธิภาพ จนเกิดปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ ผู้ประกอบการจึงหันมาใช้วัตถุดิบจากไม้เศรษฐกิจที่มีการปลูก เช่น ไม้ยางพารา ไม้ฉำฉา ไม้มะม่วง ซึ่งจะนำมาอาบน้ำยาแล้วผลิตเป็นสินค้า โดยอาศัยเทคโนโลยีในการรักษาเนื้อไม้ ทำให้การขยายตัวของอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมีผู้ประกอบการทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่นและต่างจังหวัดมาลงทุนในพื้นที่มากขึ้น จากสถานการณ์ที่มีประชาชนหรือนายทุนต่างถิ่นเข้ามาลงทุนทำการผลิตไม้แกะสลักมากขึ้นทำให้มีการจ้างแรงงานเพิ่มมากขึ้นในหมู่บ้าน ปัญหาหลุมฝังศพที่เกิดจากกระบวนการผลิตที่จะ

ก่อพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในชุมชนก็มีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นในชุมชนไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาฝุ่นละอองไม้ หรือ เศษวัสดุเหลือใช้ประเภทไม้จากกระบวนการผลิตที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมได้ในอนาคต

ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนการผลิตสินค้าหัตถกรรมไม้แกะสลัก และเป็นพื้นที่ที่มีการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนประเภทงานหัตถกรรมไม้มะม่วงและมีกระบวนการผลิตแบบแยกส่วน ซึ่งการผลิตอยู่ในรูปแบบตามงานสั่ง ต้องการผลิตสิ่งเดียวซ้ำๆกันเป็นจำนวนมาก มีการผลิตโดยผู้ประกอบการในชุมชนเป็นผู้รับวัตถุดิบมาทำการผลิตในครัวเรือน และกระจายการผลิตในแต่ละขั้นตอนไปสู่ครัวเรือนของคนในชุมชนเป็นสายการผลิตของแต่ละกลุ่มผู้ประกอบการ จากการสำรวจเบื้องต้นชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนทำอาชีพรับจ้างผลิตงานหัตถกรรมไม้มะม่วงเป็นอาชีพหลักมีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพดังกล่าวประมาณ 202 ครัวเรือน โดยมีการผลิตตามคำสั่งงานของผู้ประกอบการในชุมชนและมีผู้ประกอบการหลักในชุมชนประมาณ 8 ราย ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ส่งผลให้ขั้นตอนและกระบวนการจัดการของเสียต่างๆขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการและชาวบ้านผู้รับจ้างผลิตชิ้นงานนั้นๆ ซึ่งเงินทุนจากนอกพื้นที่จะไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการในส่วนนี้ ส่งผลให้มีการลักลอบเผากลางแจ้งหรือนำไปทิ้งตามที่ต่างๆ จนมีการร้องเรียนมาทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย ว่า มีการลักลอบนำเศษวัสดุเหลือใช้จากงานหัตถกรรมไม้มะม่วงมาทิ้งตามที่สาธารณะและมีการลักลอบเผากลางแจ้งส่งผลกระทบต่อผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณดังกล่าว ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นมานานและเชื่อว่าจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นจากปริมาณความต้องการในปัจจุบัน เมื่อมีการผลิตชิ้นงานหัตถกรรมมากขึ้น ถ้าไม่มีการจัดการที่ดีพอ เศษวัสดุเหลือใช้เหล่านี้จะสร้างปัญหาและส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้ในอนาคต

การศึกษาในประเด็นการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ของผู้ประกอบการ ในตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อต้องการทราบว่าในชุมชนนี้มีกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้อย่างไร มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร ผู้ประกอบการมีการจัดการกับผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตหรือไม่อย่างไร และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ มาหาแนวทางในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมว่าควรจะมีวิธีหรือแนวทางในการจัดการอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนนโยบายที่เหมาะสมในอนาคต และอาจเป็นแนวทางในการป้องกันเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนากระบวนการผลิตงานหัตถกรรมด้านต่างๆต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ของผู้ประกอบการในชุมชน
2. เพื่อศึกษาการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ของผู้ประกอบการในชุมชน
3. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ในชุมชน

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตพื้นที่และประชากร

ศึกษาเฉพาะพื้นที่ในชุมชนตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือกศึกษาเฉพาะ 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านตองกายและหมู่บ้านตองกายเหนือซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกัน มีจำนวนครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 740 ครัวเรือน มีประชากรรวมทั้งรวมทั้งหมด 1,750 คน เป็นหญิง 880 คน เป็นชาย 870 คน และเป็นครัวเรือนที่ทำการผลิตงานหัตถกรรมไม้จำนวน 202 ครัวเรือน โดยมีเหตุผลที่เลือกหมู่บ้านดังกล่าวเป็นพื้นที่ทำการศึกษา ดังนี้

1. เป็นพื้นที่ที่มีการผลิตงานหัตถกรรมไม้ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะของเสีย เชื้อเพลิง ฝุ่น ควัน ความร้อน และกลิ่น
2. เป็นพื้นที่ที่มีการกระจายมลสาร และไม่มีขอบเขตพื้นที่การทำงานชัดเจน
3. เป็นเขตพื้นที่ที่รัฐบาลได้วางแผนกำหนดนโยบายให้เป็นเขตพื้นที่อุตสาหกรรมเพื่อการผลิตงานหัตถกรรมไม้โดยเฉพาะ
4. เป็นพื้นที่ที่เคยมีการร้องเรียนเรื่องมลพิษการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ที่ไม่ถูกวิธีจนก่อให้เกิดความรำคาญจากฝุ่นควันซึ่งมลพิษทางอากาศที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน

1.3.2 ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาการศึกษาไว้ดังนี้

1. กระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ ได้แก่
 - ปัจจัยการผลิตและการได้มา ได้แก่ วัตถุดิบ อุปกรณ์เครื่องมือ แรงงาน
 - กรรมวิธีการผลิต ได้แก่ การตัดขึ้นรูป การไสกลึง(การเกียน)และการอบ
 - ของเสียจากกระบวนการผลิต ได้แก่ เศษวัสดุเหลือใช้ ฝุ่น ควันกลิ่น และเสียง

2. ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ ได้แก่ มลพิษทางเสียง มลพิษทางอากาศ (ฝุ่น / กลิ่น/ ควัน) ขยะและเศษวัสดุเหลือใช้
3. การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลมาจากกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ในปัจจุบันของผู้ประกอบการในชุมชน
4. วิเคราะห์แนวทางการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากผลการศึกษาในข้อมูลข้างต้น ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆที่ได้จากการค้นคว้า เพื่อหาแนวทางในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการผลิตในชุมชน

1.4 นิยามศัพท์ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ให้คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาเพื่อให้เข้าใจตรงกัน ดังต่อไปนี้

การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดการปัญหา มลพิษทางเสียง มลพิษทางอากาศ จาก (ฝุ่น กลิ่น ควัน) ขยะและวัสดุเหลือใช้ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ของผู้ประกอบการในชุมชน

กระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานเริ่มตั้งแต่การได้มาซึ่งวัตถุดิบ อุปกรณ์เครื่องมือ และแรงงาน รวมทั้งลักษณะการทำงานของผู้ประกอบการในแต่ละขั้นตอนการผลิต จนได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์และของเสียที่ทำให้เกิดมลพิษด้านต่างๆ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมไม้ หมายถึง สภาวะที่เกิดจาก มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง ขยะและเศษวัสดุเหลือใช้ จนมีผลต่อสิ่งแวดล้อมและคนในชุมชน

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ที่ทำการผลิตงานหัตถกรรมไม้ในชุมชนตำบลหนองควาย

ชุมชนใกล้เคียง หมายถึง ประชากรในชุมชนตำบลหนองควายที่ไม่ได้ทำการผลิตงานหัตถกรรมจากไม้ และพักอาศัยอยู่โดยรอบสถานประกอบการที่ทำการผลิตงานหัตถกรรมไม้